

www.ketab.ir

سیره رسول اکرم

در قرآن

سرشناسه: جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۱۲ -
 عنوان ویدیدآور: سیره رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم در قرآن / مولف: آیت الله جوادی آملی؛
 تحقیق و تنظیم: حجت الاسلام حسین شفیعی.
 مشخصات نشر: قم: اسراء، ۱۳۸۳، ۴۰۰ ص.
 شابک: ۹-۱۵-۵۹۸۴-۹۶۴-۹۷۸.
 یادداشت: فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.
 یادداشت: کتابنامه.
 عنوان دیگر: تفسیر قرآن کریم
 موضوع: تفاسیر شیعه—قرن ۱۴.
 موضوع: سیره محمد صلی الله علیه وآله وسلم، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت-۱۱ ق.
 رده بندی کنگره: ۹۸/۷۱۳۷۹ ج۹ / BP
 رده بندی دیوبند: ۲۹۷ / ۱۷۹
 شماره کتابخانه ملی: ۷۷-۷۰۴۸ م

بخش پژوهشی قرآن و عترت

نرویه تفسیر موضوعی

- کتاب: تفسیر موضوعی قرآن کریم سیره رسول اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) در قرآن
- مؤلف: آیت الله جوادی آملی (دام ظلّه العالی)
- تنظیم و نگارش: حجت الاسلام حسین شفیعی
- ناشر: مرکز نشر اسراء
- حروف نگاری و صفحه آرایی: مرکز نشر اسراء
- چاپخانه: مرکز چاپ اسراء
- نوبت چاپ: سیزدهم
- سال نشر: بهار ۱۳۹۱ هـ. ش
- شابک: ۹-۱۵-۵۹۸۴-۹۶۴-۹۷۸
- تیراژ: ۵۰۰ نسخه
- قیمت: ۵۱۰۰۰۰ ریال

همه حقوق طبع محفوظ است

آدرس: قم، بلوار ۷۵ متری عمار یاسر، نبش خیابان قدوسی، بنیاد بین المللی علوم و حیاتی اسراء

تلفن: ۳۷۷۶۵۳۵۶ - ۳۷۷۶۵۳۵۷

سامانه پیام کوتاه: ۳۰۰۱۱۸۲

پست الکترونیک: nashresra@gmail.com

http://nashresra.ir

فهرست اجمالی موضوعات

موضوع صفحه

مقدمه

اهل ثبات و حاکم بر جهان هستی

۱۴	پایداری سلسله انبیا
۱۵	فرزندان معنوی ابراهیم خلیل
۱۶	جامع مزایای نبوت
۱۶	تفاضل بین انبیا

بخش یکم

شاخصه های برتری رسول اکرم بر سایر بزرگان

۲۱	۱- بشارت حضرت مسیح
۲۲	۲- ره آورد آسمانی پیامبر اسلام ﷺ
۲۳	۳- خاتمیّت
۲۵	مظهر ﴿لیس کمثله شیء﴾
۲۶	۴- عبودیت
۲۸	قصور عربی مبین در بیان مقامات پیامبر
۳۰	اولین صادر

فهرست اجمالی	۶
صفحه	موضوع
۳۲	۵- جز وحی نمی گوید
۳۳	مصونیت پیامبر در سنت و سیره
۳۴	آئینه دار جلال و جمال
۳۴	مظهر «جواد»
۳۶	مظهر «مغنی»
۳۸	متخلّق به اسماء الله
۳۹	مجرای فوس الی
۴۱	۶- قرآن ممتل
۴۱	اسوه جهانیان
۴۳	نرمی و صلابت در قلب نبی اکرم ﷺ
۴۴	صراط مستقیم
۴۶	حضور عینی پیامبر در مراتب قرآن
۴۷	ام الكتاب و کتاب مبین
۴۸	ساده بسیار نقش
۵۰	شناخت نبی اکرم ﷺ
۵۰	ترتیب در قوس نزول و صعود
۵۲	ارزش انسان
۵۳	پایگاه ارزشی رسول خدا ﷺ
۵۳	احساس بی نیازی از علم
۵۵	نحوه پذیرش دین
۵۷	۷- تجلیل در خطاب
۵۸	۸- عظمت در اخلاق
۵۹	۹- دو ویژگی خاص
۶۰	رأفت و رحمت رسول اکرم ﷺ
۶۳	پیامبر بشیر و نذیر

بخش دوم

احتجاجهای توحیدی رسول اکرم ﷺ

۶۷	دعوت عاقلانه و عالمانه به دین
۶۸	ابزار دعوت
۷۰	نحوه احتجاجهای رسول اکرم ﷺ
۷۰	برهان و تمیز ادال احسن
۷۱	آیات مربوط به جدال
۷۴	دعوت موحدان به اتحاد
۷۷	منشأ جدال باطن
۸۰	قرآن و احتجاج پیامبر
۸۳	چگونگی جدال رسول خدا ﷺ
۸۴	معیار جدال احسن
۸۶	سخن صاحبان مذاهب و ملل
۸۷	پاسخ پیامبر اسلام
۸۹	پژوهش منصفانه
۹۰	توحید تام
۹۲	پاسخ رسول خاتم ﷺ به مسیحیان
۹۴	معنای خلیل
۹۸	پاسخ به ملحدان
۱۰۰	شناخت منحصر در حس نیست
۱۰۲	اصالت عقل در مسئله شناخت
۱۰۳	پاسخ به دوگانه پرستان
۱۰۶	نفی ازلیت ماده
۱۰۷	استحاله حلول و اتحاد
۱۰۸	پیام سوره اخلاص

صفحه	موضوع
۱۱۰	دلیل بت پرستان امروز
۱۱۰	پاسخ به بت پرستان
۱۱۴	پیشنهاد سازش
۱۱۸	اعتراض و پاسخ
۱۱۹	هدف آفرینش
۱۲۰	راه وصول به هدف
۱۲۱	رسالت تمام اسلامی

بخش سوم

بیتة توحیدی و شئون رسول اکرم ﷺ

۱۲۵	شئون زندگی و مرگ موحد
۱۲۶	مقام شامخ رسالت
۱۲۹	ارزشها و معیار آن
۱۳۴	مشرك بودن یهود و نصاری
۱۳۵	معرفی رسول اکرم ﷺ
۱۳۶	شاهد امت
۱۳۷	در بستر صراط مستقیم
۱۴۰	رسول خدا ﷺ و علم لدنی
۱۴۳	حقیقت شجاعت
۱۴۴	خاتم کمالات
۱۴۶	تأسی سیدالشهدا به رسول خاتم ﷺ
۱۴۶	معنای فنا
۱۴۸	اندوه موحدانه
۱۴۸	اقسام توحید و صراط
۱۴۹	صراط همگانی

فهرست اجمالی	صفحه
صراط خاص	۱۵۲
انسانها و صراط	۱۵۳
انقیاد عالم در برابر پروردگار	۱۵۴
عدم انقیاد و نفاق درون	۱۵۵
مرکب صراط خاص	۱۵۷
دشواری طیّ صراط	۱۶۰
اسوه سالکان	۱۶۱
مظهر اسرارِ حُسنی	۱۶۲
مطاع موحدان	۱۶۴
حکم خدا و حکم مصلحت	۱۶۶
دو مرجع حل اختلاف	۱۶۷
اوصاف و شئون رسول اکرم ﷺ	۱۶۹
مطاع بودن رسول خدا در همه شئون	۱۷۲
مجلای خدای سبحان	۱۷۶
اعتقاد به پیامبران و قرآن	۱۷۷
ایمان پیامبر به رسالت خود	۱۷۹
ممثل توحید ناب	۱۸۰
اعتقاد به قرآن و پیامبر	۱۸۱
خیانت به رسالت	۱۸۱
فرض الله و فرض النبی	۱۸۲
خطر انحراف از کتاب و عترت	۱۸۳
عدل قرآن	۱۸۵
شکست ناپذیری توحید	۱۸۷
برجسته ترین ولی	۱۸۸
صاحب مقام خلیفه اللهی	۱۹۱

« مقدمه »

اصل نسبت بر حاکم بر جهان هستی

تاریخ مدوّنه، که همان وجود کتبی حوادث است، گاهی حوادث پراکنده را یکجا می‌نگارد، ولی این حادثه تنها در ذهن، به یکدیگر مرتبط است نه در جهان عینی. البته متن حوادث عالم بر آن جهت که بر اساس نظم علی و معلولی اداره می‌شود، به یکدیگر مرتبط است. ولی در جهان عینی که کتاب تکوین و نشئه واقعیت است هر آینده‌ای نتیجه گذشته هر کدام از انبیا مقدمه‌ای برای دیگری است و این اصل به عنوان اصلی ثابت و حاکم بر جوامع انسانی شمرده می‌شود.

چنان نیست که بر اساس تضاد، گاهی توحید و گاه طغیان و شرک بر جهان حاکم باشد، گاه انبیا و گاه فراعنه زمامدار مردم باشند تا نبوت و نبوت همانند شرک و ادعای دروغین نبوت، بدون اصالت باشد، بلکه در میان توحید و شرک، و وحدانیت و ربوبیت رب العالمین حکومت نمی‌کند. گرچه شرک در کنار توحید به صورت علف هرز می‌روید که باید آن را وجین کرده، از ریشه بیرون کشید.

خدای سبحان در قرآن کریم خود را باغبان جوامع بشری معرفی کرده است:

﴿وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا﴾^۱ و زمین را جایگاه خلیفه الهی می‌داند. انسان،

خلیفه خدا در زمین است و اصل خلافت مانند درخت پرمبری است که هر لحظه

میوه می دهد، گاه نیز در جامعه انسانی علف هرز می روید زیرا خاصیت عالم حرکت و ماده، تراحم است، علفهای هرز جدای از هم و شاخه های طوبی متصل به یکدیگرند، خدای سبحان در باره طاغوتیان می فرماید: ما آنان را پس از چند صباحی مهلت، از ریشه، کندیم: ﴿فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ﴾ ایشان را اُحدوْثه اُحدوْثه کردیم آن چنان که تنها در حافظه تاریخ مانده اند: ﴿وَمَرْقَاهُمْ كَلَّ مَمْرَقٍ﴾^۱. در باره قوم عاد و ثمود نیز می گوید: آنها را چنان ریشه کن ساختیم که گویا دیروز در این سرزمین نبرده اند: ﴿كَأَن لَّمْ تَغْن بِالْأَمْسِ﴾.

با این که درخت ریشه دار مدتی پس از کندن، آثارش معلوم است، لیکن بر اثر قدرت الهی ریشه مغیانگران با همه سوابق ممتدی که داشتند، چنان کنده شد که هیچ اثری از آنها نماند است.

پایداری سلسله انبیا

غرض آن که طاغیان ناپایدارند. اما حتی از ابراهیم (علیه السلام) سخن به میان می آید، خدا می فرماید: ما برای همیشه فکر ابراهیمی را در نسل او حفظ کردیم: ﴿وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ﴾^۲. پس انبیا پلانی را و آنچه ماندنی است سودمند است: ﴿بَقِيَتِ اللّٰهُ خَيْرٌ لِّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ﴾^۳ و نمودار این سلسله پایداری، انبیای ابراهیمی اند. خدای سبحان در پاسخ حضرت ابراهیم (علیه السلام) نه مقام امامت را برای فرزندان خویش خواست، فرمود: ﴿اِنِّىْ جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا ۗ اِنِّىْ نَزَّيْتِىْ قَالَ لَا يَنْالُ عَهْدِىَ الظّٰلِمِيْنَ﴾^۴ فرزندان پاك، عادل و معصوم ابراهیم خلیل (علیه السلام) به امامت رسیده و می رسند پس آنها به یکدیگر متصل بوده، زمامدار مردمند و این

۱ - سوره سبأ، آیه ۱۹.

۲ - سوره زخرف، آیه ۲۸.

۳ - سوره هود، آیه ۸۶.

۴ - سوره بقره، آیه ۱۲۴.

اصلی است ثابت و باقی. خواسته حضرت خلیل نیز که عرض کرد: «پروردگارا برای من لسان صدق در آخرین قرار بده»^۱، اجابت شد. آنچه در سخنان امیرالمؤمنین آمده است که: «هَلِكْ خَزَانُ الْأَمْوَالِ وَهُمْ أَحْيَاءُ وَالْعُلَمَاءُ بِأَقْوَانِ مَا بَقِيَ الدَّهْرُ»^۲ ناظر به همین اصل کلی است که در جهان آفرینش علم و معنویت، حاکم است.

فرزندان معنوی ابراهیم خلیل

چنین نیست که در جهان گاهی تکثیر ثروت حکومت کند و گاهی کوثر معنویت؛ بلکه حکومت پایدار، حکومت معنویت است و حکومت ثروت و زور و مانند آن چون علفهای هرز، متزلزل است و باید آنها را ریشه کن ساخت. خدای سبحان پس از آن که آنها را ز ریشه می کند می گوید: ﴿فَقَطِّعْ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾^۳ گاه بار بار از گوشه های دیگر علفی هرز می روید که به دستور باغبان نظام بشری، مردان الهی تمام کردن آنها را از ریشه می کنند و مسلمانان به این نکته پی می برند که بر سر سفره ابراهیم خلیل (ع) السلام نشسته اند که قرون عدیده ای است در جهان حکومت می کند: ﴿مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلِ﴾^۴ خداوند مسلمانان را فرزند معنوی ابراهیم خلیل (ع) السلام می داند.

اولویت با کسانی است که با ارتباط معنوی می یابند، هر مربوطند تا فرزندان انبیا و رسولان باشند و کسانی که، هم فرزند ظاهری پیامبر بودند و هم فرزند معنوی او ﴿طُوبَى لَهُمْ وَحَسَنَ مَا بَعْثْنَا﴾^۵.

پس مسلمانان فرزندان ابراهیم هستند و برای همیشه خواهند ماند؛ چون

۱ - سوره شعراء، آیه ۸۴.

۲ - نهج البلاغه، حکمت ۱۴۷.

۳ - سوره انعام، آیه ۴۵.

۴ - سوره حج، آیه ۷۸.

۵ - سوره رعد، آیه ۲۹.

سلسله نبوت، ولایت و امامت، پیوسته محفوظ است و در جهان جز توحید چیزی حکومت نمی کند.

جامع مزایای نبوت

همه مزایای انبیای پیشین، که بخشی از آن در قرآن کریم آمده، به اضافه مزایایی دیگر، برای خاتم انبیا صلی الله علیه و آله هست، زیرا خداوند، رسول اکرم صلی الله علیه و آله را به عنوان **مُهَيِّمِن** بر سایر رسولان و کتاب او را **مُهَيِّمِن** بر دیگر کتب آسمانی بیان می کند؛ بنابراین باید در این سبب، بیش از سیره های سایر انبیا (علیهم السلام) بحث و فحص کرد.

بخشی از سیره های علمی، چون جزو خطوط کلی نبوت عامه است، مشترک بین همه انبیاست. رسول خدا از آن جهت که پیغمبر است آن مزایا را خواهد داشت و بخشی دیگر، مزایای مربوط به نبوت هر پیغمبری است که از آن به عنوان نبوت خاصه یاد می شود و رسول خدا، مزایای خاصه هر پیغمبری را نیز واجد است چون خاتم همه انبیاست؛ بنابراین بحث در سیره های خاصه او خواهد بود.

مقام اول: رسول خدا مزایای مربوط به نبوت عامه را دارد چون هر پیغمبری باید دارای آن باشد.

مقام دوم: مزایای خاصی که مربوط به هر کدام از آن است نیز در خصوص پیغمبر اسلام جمع است از آن رو که وی خاتم انبیا و افضل آنهاست.

مقام سوم: مزایایی مخصوص به آن حضرت است که جزو مزایای عامه انبیاست، تا مشترک بین همه آنان باشد و نه به مزایای خاصه آنها بر می گردد، بلکه خاص شخص رسول اکرم است.

تفاضل بین انبیا

از آن جا که خدای سبحان می فرماید: ﴿تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض﴾^۱

و ﴿وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّنَ عَلَىٰ بَعْضٍ﴾^۱: بعضی از انبیا را بر برخی دیگر فضیلت دادیم، تا حدودی ثابت می‌شود که بین انبیا نحوه‌ای از تفاضل وجود دارد؛ اما تعیین مصداق، که مثلاً فلان پیغمبر از فلان پیغمبر افضل است، نیاز به دلیلی دیگر دارد.

در باره انبیای اولوا العزم نیز مزیت خاصی قایل است که برای سایرین قایل نیست؛ باز بین خود انبیای اولوا العزم نیز تفاضلی وجود دارد. برتری پیغمبر اسلام، با بررسی آیاتی که برتری آن حضرت را بر پیغمبران اولوا العزم اثبات می‌کند معلوم می‌گردد. پس پیغمبر اسلام همه مزایای عامه و خاصه انبیای پیشین و اولوا العزم را به نحو آمال داراست. از این رو مقام اول و دوم از بحث، اجمالاً روشن است. اکنون مقام سو بحث، یعنی مزایایی که تنها مربوط به مقام شامخ خاتمیت است بررسی می‌شود.

